

«У ТВОГО ДРУГА ТАКІ ОЧІ...»

Кохання у долі Володимира Івасюка

Він був дуже красивий. Невисокого зросту, русявий, блакитноокий — своєю зовнішністю справляв неабияке враження. Багато хто закохувався в неймовірно популярного 30-річного красеня. Але він не поспішав, бо шукав ту єдину, яка могла б стати не просто його дружиною, а й Музою. У нього були свої особливі критерії. Тексти його пісень свідчать, які пристрасті вирували в молодечій душі.

*Він мало розкривався в питаннях,
що стосувалися особистого.
Але інколи міг сказати, що, мовляв,
деякі жінки можуть похвалити мене
як чоловіка...*

*Батько з ним неодноразово говорив
на ці теми, бо дуже хотів для сина
особистого щастя.*

Ігор Кушплер

Світле шкільне кохання

Він закохувався часто. «...на пісні раннього й дещо пізнішого періоду дуже впливала Володина закоханість. У них — така вишуканість, елегантність, легкість і тембр, що хвилює. Це природні почуття молодого людини, темпераментного талановитого композитора», — згадувала сестра поета Оксана Івасюк. У ньому приваблювали сяйво його душі й надзвичайно позитивна енергетика.

Рідне містечко Кіцмань. Невелике, затишне, поряд ліс, поле. Біля кожного будиночка — город, садочок, земля дихає й пахне. Йому шість років. Він уже другий рік навчався у класі скрипки викладача Юрія Візнюка. До цього класу прийшла білява дівчинка — Людочка Шкуркіна. Так Володя зустрів своє перше кохання. Вони також навчалися в одній середній школі (він на клас старше).

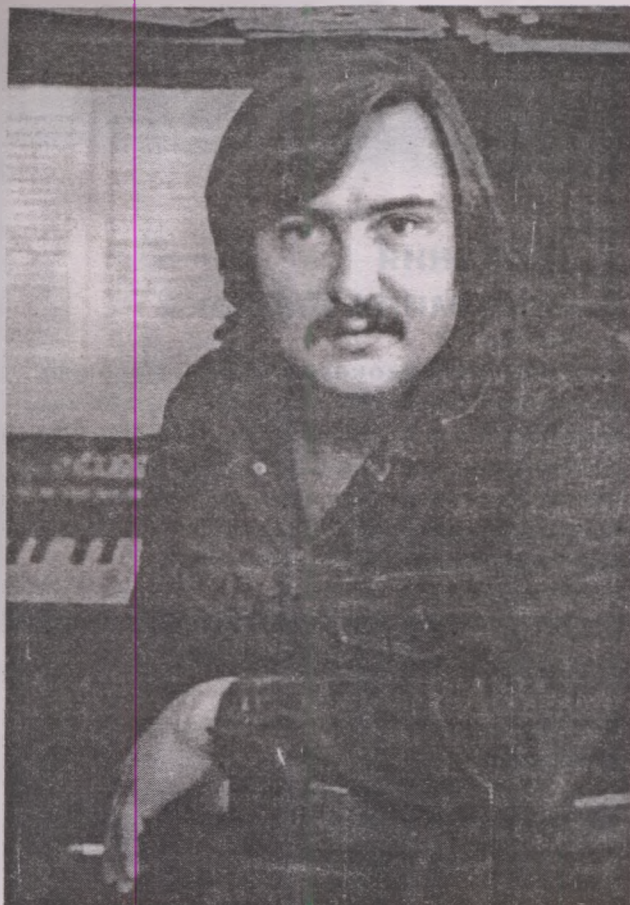
«Людочка була від природи дуже красива, як і Володя, — згадував згодом Юрій Візнюк. — Ми, викладачі, помічали, як вони між собою воркують. Вони просто, як голуб із голубкою, разом ходили. Ніхто не сміявся, не дорікав. У Володі була висока внутрішня культура, виняткова. У Людочці теж».

Ця дружба пройшла тяжкі випробування. Коли Володя у випускному класі втрапив в історію з пам'ятником Леніну в центрі Кіцманя, Людмила Шкуркіна як секретар комсомольської організації школи мусила проводити загальні збори, на яких ставилося питання про виключення юнака з комсомолу, що автоматично означало проблеми із закінченням школи. Володю любили — і учні, й учителі. І ніхто не хотів, щоб хлопця виключили, але на те була вказівка компартійних чиновників. Людмила поставила на голосування проект рішення так, що за виключення Івасюка комсомольці так і не проголосували.

Це був час захоплення групою «Beatles», яку дуже критикували у СРСР. А молодь все одно слухала та обожнювала пісні Леннона та Маккартні. Талановиті музики на слух запам'ятовували ті мелодії і грали їх на танцях (тоді танцювали тільки під «живу музику»).

Володя і Людочка — чудові скрипалі. А ще вони гарно співають. Володя також навчався гри на фортепіано й чудово імпровізував на цьому інструменті. У них були спільні друзі — талановиті музиканти Слава Івасюк, Валерій Маначинський, Людочка Поліщук, сестра Володі Галя, які об'єдналися у створений ним ще у школі вокально-інструментальний ансамбль «Буковинка».

«Коли я відзначила 16-річчя, — згадувала Людмила Шкуркіна, — він присвятив мені пісню «Мені шістнадцять років». Ми у складі «Буковинки» заспівали її перед нашою кіцманською публікою. А містечко ж маленьке, всі знали про наше кохання. І говорили: «Оце ж він Людочці написав...».

Володимир Івасюк

Володя власноруч виготовив альбом, у якому написав ноти й текст, красиво розмалював усе кольоровими олівцями і підписав: «Людочці на день народження». «Це для мене найдорожчий подарунок... Я дуже ціную те, що було між нами. Перше наше кохання дороге на все життя. Воно залишиться назавжди святим...», — зізнавалася вже заслужена артистка України Людмила Шкуркіна.

Після школи їхні дороги дещо розійшлися. Володя вступив до медінституту в Чернівцях, Людмила — до театрального вишу столиці.

Їхня остання зустріч відбулася в серпні 1978 року. Вони сиділи вдома у Володиних батьків, у кафе. А потім Володя запропонував поїхати до Кіцмані. Вони пройшлися містечком, потім подалися до лісу, на Рубану дорогу, до хатинки лісника. Це було останнє літо митця.

Муся

Усі, хто знав Володимира Івасюка, ще в юності вважали його особистістю. Будучи старостою групи, він дуже відрізнявся від інших як генератор ідей, мозковий центр. Володя відзначався доплетністю у взаєминах з однокласниками, був душею товариства.

Їй тоді не було й 17 років. Чарівна білявка Марійка Соколовська одразу після закінчення Коломийської середньої школи № 1 вступила до Чернівецького медичного інституту. Вісімнадцятирічний Івасюк закохався у дівчину з першого погляду, а Марія була захоплена навчанням. На курсі майже всі знали, що Володя був закоханий у неї — у свою «Муся».

Навчаючись в одній групі разом із Володею, Марійка відчувала якусь особливу увагу до себе однокласника. На заняттях вони сиділи поруч. Спільним їхнім захопленням була пісня.

«Володя підійшов до мене вже першого дня навчання в медінституті: «Ти граєш на скрипці? Значить, гратимеш в ансамблі». Ми були разом із ним увесь час: удень — заняття, ввечері — репетиції камерного оркестру та оркестрової групи інститутського ансамблю пісні й танцю. Любов до музики і медицини єднала нас. ... Коли збиралися на репетиції, Володя завжди підходив до мене і цілував у щоку. Дуже часто приносив мені пиріжки, які випікала няня Міля. А називав мене лише Марічкою або Мусяю. Уже пізніше мені розповідали, що Володя був у мене закоханий. Але сам він мені не зізнавався. Напевно, йому легше було про все сказати у піснях», — згадувала Марія Соколовська-Марчук.

Невдовзі Івасюку стає тісно в оркестрі народної музики, і він організовує камерний оркестр. Його учасницею стала і Марійка Соколовська. Часто репетиції оркестру доводилося проводити на квартирі Івасюків по вулиці Богдана Хмельницького, 68, у Чернівцях. Іноді, як згадувала сестра композитора Галина Івасюк-Крися, вони займалися у вхідній арці — там була чудова акустика.

Одного разу під час занять Володя підійшов до Марійки і показав аркуш паперу в клітинку зі словами вірша «Червона рута». І підписав: «Муся від Володі. 15.9.70. III пара. Лекція по дермі (з дерматології)». Французи хотіли викупити цей автограф за три тисячі доларів, але Муся їм відмовила... Це був текст пісні, яка невдовзі стала відомою у всьому світі — «Червоної руті».

«Ще студенткою я вийшла заміж за викладача. Володя надіслав тоді вітальну телеграму зі Львова. Мене часто запитують, чому ми не одружилися з Івасюком. Мабуть, не судилося... Відтоді, як Володя помер, він часто мені сниться: стоїть на горі у своєму синьому костюмі й чекає. Каже: «Я тебе чекаю, іди до мене».

«Мила моя»

«Ця пісня була написана під впливом якогось неясного образу, хоч я й відчував, що цей образ існує насправді. Під час запису (авт. фонограми для передачі) я почав усвідомлювати, що той далекий туман, для якого я писав свою пісню, набуває конкретної форми й перетворюється на тебе, Ніно. Хоч це й дивно, але це так. Я зрозумів, що ця пісня написана під твоїм впливом, і по праву вона має бути твоєю. І це нічого, що зараз не весна, а осінь, що квітів уже мало. Я не хочу повторюватися поза текстом. Та голубий світ все ж залишається в моїх очах, а в руках — ласка, і я їх буду нести до далекого видіння, що стало близьким».

Цей запис Володимир Івасюк зробив у власноруч виготовленому альбомі, який подарував асистентові звукорежисера Чернівецького телебачення Ніні Щербаковій, у якому разом із нотами й текстом пісні «Мила моя» — світлина Володимира й пісні «Червона рута», «Водограй», «Відлуння твоїх кроків». Так з'явилася пісня «Я піду в далекі гори».

Висока Ніна, струнка білявка з гарними рисами обличчя. До неї Володимир приходив додому на вулицю Гастелло, неподалік від Центрального універмагу, сідав за піаніно і грав свої пісні. Часто він запрошував її на прогулянку містом — вони йшли до парку імені Калініна (нині — Шевченка). Любив з'являтися з нею на людях, що зафіксовано на фотознімках.

Але частіше вони бачилися у неї на роботі, по тодішній вулиці Комунарів (тепер братів Руснаків), 5. Це було, мабуть, найтаємничіше й найпопулярніше приміщення в місті — місцева телестудія. Там у Володимира було багато шанувальників, бо його знали як гарного музиканта й часто запрошували взяти участь у музичних програмах. З'явилися і справжні друзі, із якими він любив ходити в Карпати.

«На Буковині й Гуцульщині вже, мабуть, немає такого куточка, де б він (Володя) не побував. Немає й чарівного краєвиду, яким би він не милувався. Що його манить до далеких обривів, не даючи спокою щороку? Краса нашої української землі та її людей», — зауважували рідні митця.

Одного разу Ніна ризикнула піти з ним у гори і, завдяки Володі, побачила Близницю, Драгобрат, Говерлу — найвищі вершини Карпат. Як стверджує телеоператор Чернівецького телебачення Степан Шпіц, який також ходив у гори з Івасюком, коли вони поверталися з походу, в поїзді Володя заспівав пісню «Я піду в далекі гори». Слова були записані на коробці цигарок.

У 1972 році Івасюк переїхав до Львова, у 1973 році Ніна вийшла заміж. Часто вона їздила у відрядження на Івано-Франківщину. І час від часу, щоб зустрітися з нею, приїжджав зі Львова Володимир. Остання така зустріч відбулася напередодні від'їзду В. Івасюка на конкурс «Молоді голоси» у Хмельницькому. Це було 19 чи 20 квітня 1979 року. Володимир, як згадує Ніна, був у гарному настрої, розповідав про свої грандіозні плани. А за кілька днів він безслідно зник...

«Пісня буде поміж нас»

У його житті були дві Галі. Молодша сестра, яку він ніжно любив, усюди брав із собою, супроводжувала його навіть під час єдиної поїздки за кордон до Сопота (Польща) на конкурс естрадної пісні. Вона мала особливий шарм, завжди піклувалася про брата, їй він довіряв багато своїх таємниць.

І друга — це журналістка молодіжної газети «Молодий буковинець» Галина Тарасюк, авторка статті «Знайти сонця руту» — першого серйозного матеріалу про Володимира.

«Восени 1970 року Володя познайомився з Галиною Тарасюк і частенько говорив про неї. Казав, що їхні прізвища добре римуються і що самі вони душевно непогано заримовані. Я забгнула,

Ніна Щербакова

що він захоплюється нею. Вона гарна, а до того ще й гостроязика. З нею Володя почувався дуже добре, вона мала в собі щось щире, чисте, здорове, що імпонувало йому. У той час він уже працював над твором «Пісня буде поміж нас». Я послухала один куплет і спитала, про кого це. Він блимнув очима й відповів: «Не заважай... Про Галю», — згадувала Галина Івасюк.

«Перше, що мене вразило у Володі, — його очі. Небесні. Не сині й не блакитні — небесні. Потім він мені сказав, що очі йому дісталися у спадок від бабусі, а вся їхня сім'я — чорноока. Друге ж, що здивувало мене, — сором'язливість, не притаманна для хлопців його віку, а особливо для місцевої знаменитості, якою Володя був. Він буквально знітився, почервонів і запропонував мені відкласти розмову на пізніше. Зізнаюся, я була рада, що розмова відкладається... Тут я зрозуміла, що до неї треба підготуватися. Я вперше зустріла людину свого віку, ровесника, від якого сходила еманация розуму, таланту й благородства — три речі, які я так шанувала в чоловіках і які разом майже не стрічаються в одній особі. Я не помилилася. Володя виявився надзвичайно ерудованою, інтелігентною, нестереотипною людиною. А ще якимось безоглядно доброю і щирою», — згадувала Галина Тарасюк.

У жовтні 1970 року Галина запросила Володю на свій день народження. Він хвилювався, бо хотів подарувати їй щось гарне, та нічого путящого не міг знайти. А пісню ще не було завершено. Володимир подарував дівчині різьблену рахву, але найбільшим подарунком для неї були пісні — юнак прийшов із гітарою і співав для неї. Це було в Чернівцях, на вулиці Олега Кошового, де тоді жила Галина.

Він часом звертався до неї «Коцю!» Коли дівчина поцікавилася, чому він так каже, Володя відповів, що це його тато так звертається до мами.

«Не знаю, як можна назвати наші стосунки з Володею, але це було щось таке чисте, ніжне й гарне, як маків цвіт, на який і тінь не впала. Нічого подібного в моєму житті не було. Яким він був? Світлим. У нього не було поганих рис, принаймні я їх не бачила. Завжди уважний, добрий, веселий, надійний, чесний. У нього був священний пієтет до життя, яке він любив, як дитина, і хотів, щоб воно ніколи не кінчалося... Володя вмів переконати людину в її власній неординарності, у її великій, але не усвідомленій цінності для людства. Знаю це по собі. Він умів поважати іншого», — згадувала Галина Тарасюк.

Володимир Івасюк

Востаннє вони зустрілися взимку 1979 року в Чернівцях. Галина була при надії і йшла дуже слизькою дорогою, що майже зіткнулася з Володею. «Вигляд у мене був, звичайно, не вельми, і я поспішила перейти на інший бік вулиці. Коли озирнулася — Володя стояв і дивився мені вслід. Був у чорній болоньєвій куртці. Вигляд мав нездоровий. І дивився сумно. Це було за кілька місяців до його трагічної смерті. Тепер я розумію, — то було мовчазне прощання... У рахві, яку мені подарував Володя в день народження, лежать сьогодні дві грудочки землі, священні для мене, — з могили моїх батьків і Володимира Івасюка», — згадувала Галина Тарасюк.

«Чорна фея»

Це було останнє кохання у його житті. Тетяна Жукова була дуже вродливою. Закінчила Львівську консерваторію. Була солісткою Львівського оперного театру. Між молодими людьми спалахнув роман. Вона стала найдовшим і найпристраснішим коханням Івасюка.

«Я бачив Таню, їхнє кохання — вони часто приїжджали і залишалися у мене ночувати. У їхніх стосунках були складності: Володя хотів взяти її за дружину, а його батьки були категорично проти», — пригадує поет Юрій Рибчинський.

«У 1973 році готувалася передача — святковий концерт на Львівському телебаченні з виконанням пісень Володимира Івасюка. Він шукав співачку, щоб мала голос, як Софія Ротару. Йому порадили в консерваторії мене. Ми зустрілися з ним 24 грудня 1973 року на його квартирі по вул. Маяковського, 106/13. Тоді він жив зі своєю сестрою Галею. Ми підготували з ним пісню «У долі своя весна». Відтоді стали знайомими. ...З Володею ми дружили близько шести років. Ми кохали одне одного. Я кохала його і була переконана, що він мене кохав», — зі свідчень Тетяни Жукової. Хоча їхні стосунки тривали шість років, про неї воліють не говорити ні рідні, ні друзі, немов її зовсім не було в його житті. У спогадах одного з товаришів, Петра Романюка, Т. Жукова фігурує як «чорна фея».

Друг Володимира Івасюка Юрій Рибчинський зазначав: «Володя хотів одружитися з нею, а його батьки були категорично проти. У 1977 році Михайло Григорович мав серйозну розмову з сином, після чого Володимир пообіцяв батькові, що не одружуватиметься з Жуковою. Недоброзичливці шепотілися, що рідня зруйнувала особисте життя Івасюка, а ж чув, що Володимир мріяв мати таку сім'ю, як у його батьків. Михайло Григорович називав дружину тільки Софієчкою або Софійкою... Там всі близькі одне за одного трималися. Володя не міг ослухатися ні тата, ні маму».

«...Батько Володі мав дуже розвинену інтуїцію, тому щось відчував. У цієї жінки були дуже великі амбіції. Можливо, вона мріяла про славу Софії Ротару і тому хотіла бути ближче до Володимира...», — згадувала Людмила Шкуркіна.

Їхні стосунки були пристрасні та конфліктні, як згадувала Тетяна. Так, після чергового конфлікту він заговорив про самогубство: «Це було саме тієї миті, коли ми з ним черговий раз дуже посварилися і розійшлися».

Вона ще згадала такий випадок: «Ми якось подивилися з ним кіно, де акт самогубства був публічною акцією. І коли почали з ним обговорювати цей фільм, він сказав: «Я не розумію тих людей, які демонструють відхід з життя таким чином, щоб це викликало такий резонанс, публічність. Якщо людина вирішила піти з життя, вона має зробити це так, щоб потім її нелегко було знайти».

«...Осінь 1978 року. Володя був запрошений до Києва на зліт творчої молоді, на якому мали виконуватися його твори, зокрема «Літо пізніх жоржин» на вірші Ростислава Братуня, «Рожденье дня» на вірші Андрія Дементьєва, «Нам спокій, друже, тільки сниться» на вірші Романа Кудлика і сюїта для камерного оркестру, над якою він дуже активно працював.

Робота забирала увесь час, тому що йому дуже хотілося закінчити її до початку творчого зльоту. Сюїту виконував Київський камерний оркестр під керівництвом Шароєва.

Приїхали ми до Києва за два дні до відкриття зльоту і відразу пішли на репетицію камерного оркестру — саме тривала робота над сюїтою. Володимир чув цей твір уперше в живому виконанні й був дуже схвилюваний. Твір мені дуже сподобався своєю інтонаційною свіжістю. Музика малювала ранковий карпатський пейзаж із його дзвінкими джерельними струмочками, зеленими полонинами. День минув в організаційних справах, а на ранок наступного дня призначили репетицію із симфонічним оркестром, на яку ми зобов'язані були подати симфонічні партитури названих пісень.

Тільки надвечір повернулися до готелю. Я мав одне бажання — відпочити. Так я Володі й запропонував. Він усміхнувся: «Ти знаєш, я так працював над сюїтою, що не встиг зробити оркестровки для пісні «Нам спокій, друже, тільки сниться». Я кажу, що доведеться обмежитися двома піснями. Фортепіано ми ж ніде вже не знайдемо, і за такий короткий час написати оркестрову партитуру й голоси неможливо».

«...І ж обіцяв, завтра чекатимуть. І як я виглядатиму? Це серйозні люди й буде незручно. Ти лягай спати, бо тобі завтра треба бути в формі, сон для співака багато значить. І повторі собі музичний текст, а я зараз беруся до роботи». «Володю, інструмента ж немає, як ти писатимеш?» А він знову всміхнувся, мовляв, будемо без інструмента. Я не заперечив.

Він пішов до іншої кімнати, приготував усе для роботи. Педантично усе розклав, перевінив, щоб усе було під руками, — як я зрозумів, щоб під час творчого горіння не розсіювати своєї думки. Чесно кажучи, я не дуже вірив у його задум. Як це без фортепіано можна написати оркестрову партитуру для 60 інструментів і щоб усе було злагоджено?

Просидаюся вранці, заходжу до його кімнати... На дивані, на паркеті, на кріслах — всюди білі аркуші нотного паперу, вже заповнені нотними значками. Це вже була музика — плід його безсонної ночі. А він далі пише, не звертаючи на мене уваги. Тоді на секунду відірвався від партитури, глянув на мене. Обличчя було натхненне, очі горіли — він був ще там, у полоні своєї музики, у своєму світі невідомої нам краси, куди можуть проникати тільки люди високого

духовного й творчого покликання. Раптом він ніби прокинувся й просто сказав: «Партитура готова».

Я став на коліна: «Володю, але ж це страшна праця! Скільки ти затратив енергії! Хіба можна так виснажливо працювати? У тебе попереду ще стільки часу. Чого так поспішаєш? Встигнеш!» Він задумався, а тоді процитував слова зі своєї пісні: «Нам спокій, друже, тільки сниться». Встав: «Одягаймося на репетицію».

Прийшли на репетицію, розклали ноти, оркестр програв усю партитуру. Я був вражений — жодної помилки, і яка музика, яка гра музичних барв! А ввечері був концерт. Пісня виконувалася вперше й отримала схвальну оцінку музичних критиків.

Незвичайна любов до праці, бажання зробити якомога більше і сьогодні, не відкладаючи на завтра. Він писав не просто пісню з заспівом і приспівом, а цілі музично-драматичні сцени. Часом важко зрозуміти, що ж головне — слово, мелодійна лінія чи оркестрова гама. Усе це у нього переплітається, взаємно доповнюючись, створюючи єдину драматургічну лінію. Часто з друзями ми називали його українським Шубертом» (Ігор Кушплер «Нам спокій, друже, тільки сниться»).

Використані джерела

1. Васишин О. М. Володимир Івасюк: сила серця і таланту. Львів: Укр. акад. друкарства, 2009.
2. Васишин О. М. Творча спадщина Володимира Івасюка. Львів: Укр. акад. друкарства, 2007.
3. Івасюк Володимир Михайлович (1949—1979). Мистецтво України: біогр. довід. Київ, 1997.
4. Івасюк Володимир Михайлович (1949—1979) // Муха А. Композитори України та української діаспори: довід. Київ: Музична Україна, 2004.
5. Івасюк М. Монолог перед обличчям сина. Чернівці: Молодий буковинець, 2007.
6. Малиновський Р. «Екс-співробітник розвідки КДБ і СБУ, експерт ЦРУ і ФБР Михайло Крижанівський: «Швидше за все, у Івасюка вимагали камінчики, причому явно «ліві». Якщо злочинців не цікавили 40 тисяч рублів на його ощадкнижці, значить, вартість цінностей, які вони вибивали, повинна була перевищувати цю суму мінімум в два рази». *Бульвар Гордона*. 2009. № 25.
7. Малиновський Р. «Мати Володимира Івасюка впізнала сина лише по шраму від апендициту і родимці на спині. Впізнати його було неможливо: обличчя знівечене, пальці поламані, все тіло в синцях». *Бульвар Гордона*. 2009. № 19.
8. Маслій М. Володимир Івасюк: світло й тінь легенди. *Голос*. 1997. № 3.
9. Нечаєва П. «Безсмертна тінь великих душ». Чернівці: Зелена Буковина, 2004.
10. Поет невмирущої руті: до 60-річчя від дня народження В. Івасюка. Знаменні дати: календар-2009. Київ, 2009.
11. Пушик С. Червона рута цвістиме вічно. *Українська культура*. 2004. № 2/3.
12. Різник О. Нереалізований поп-ідол чи співець-мученик (Володимир Івасюк). Герої та знаменитості в українській культурі / ред. О. Гриценко. Київ: УЦКД, 1999.
13. Рутковська О. У долі своя весна: тридцять років потому... *Культура і життя*. 2009. 6 травня.
14. Унгурия Т. Монолог перед обличчям брата: Докум. повість. Київ: Вид. центр «Просвіта», 2003.
15. Лепша І. Життя і смерть Володимира Івасюка. URL: <http://www.ivasyuk.org.ua> (дата звернення: 02.04.2019).
16. Ракитин А. Смерть композитора. Загадочные преступления прошлого. URL: <http://murders.ru/man.html> (дата звернення: 02.04.2019).
17. Сторінки пам'яті Володимира Івасюка. URL: <http://www.ivasyuk.org.ua/articles.php?lang=uk> (дата звернення: 2.04.2019).
18. Тайни спецслужб: «С Івасюком справився КГБ!». URL: <https://www.segodnya.ua/> (дата звернення: 02.04.2019).

Ігор КОЛЯДА,

доктор історичних наук, професор Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

Формуємо освіту